

Кампо Г.М., Розман О.В.

ЕНДАУМЕНТ ЯК ДЖЕРЕЛО ПОЗАБЮДЖЕТНОГО ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ЗАХОДІВ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ

У даній статті висвітлена проблематика недостатності фінансування місцевих бюджетів, внаслідок чого місцеві громади не мають можливості фінансово забезпечувати різноманітні соціальні заходи в достатній мірі. Запропоновано створити додаткове джерело забезпечення місцевих громад коштами, яке б дозволило їм стати фінансово самостійними, - ендаумент. Розглянуто сутність ендаументу, наведено його характеристику, механізм фінансування та управління, а також висвітлено зарубіжний досвід функціонування ендаументу та способи його застосування в Україні. Окрім цього окреслено можливі перепони для впровадження ендаументу в Україні та способи їх нівелювання.

Ключові слова: ендаумент, місцеві бюджети, місцеві громади, фінансове забезпечення, законодавство.

Постановка проблеми. У 2015 році Верховна Рада України прийняла ряд змін до Податкового та Бюджетного кодексів, що значно розширило фінансові можливості місцевого самоврядування. Однак, незважаючи на те, що ці зміни стали важливим кроком до економічної самостійності місцевих громад, практично по всій Україні все ще гостро стоїть питання недостатності забезпечення фінансовими ресурсами місцевих громад. Існуючі джерела наповнення дохідної частини місцевих бюджетів вже давно вивчені, і суттєво збільшити надходження з цих джерел не вбачається можливим. Саме тому постає необхідність пошуку нових джерел, методів та інструментів, що забезпечили б соціальний розвиток місцевих громад достатніми коштами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зважаючи на актуальність питання наповнення бюджетів місцевих громад в Україні, його дослідженням (особливо в останні роки) займається чимало українських науковців та журналістів.

Зокрема, І.Сологуб розглянула зміни, що були внесені до Бюджетного та Податкового кодексу у 2014-2015 роках, проаналізувала їх ефективність та дієвість. Дещо з іншого ракурсу дослідив та доповнив це питання О. Слобожан. Можливість імплементації зарубіжного досвіду функціонування місцевих бюджетів у вітчизняну практику розглядав О.І. Тулай. Що ж стосується ендаументу, то інформацію про нього знаходимо, здебільшого, у російських вчених та журналістів, серед яких: Б.Мокін та Н.Желюк, Т.Ю. Котрикова та І.І. Борисова (розглядають

ендаумент для джерело фінансування ВНЗ), М. Калужський (знайомить читачів із фінансування Національного фонду мистецтв у США) та ін.

Що ж стосується американських джерел, то ендаумент в США є настільки популярним, що навряд чи доцільно говорити про дослідження науковців, адже цей фінансовий інструмент функціонує вже не одну сотню років.

Незважаючи на це, в Україні поле для досліджень дуже велике, адже законодавством не визначено ні механізму формування ендаументу, ні функціонування. Не знаходимо і визначення українськими вченими предмету, об'єкту, суб'єкту ендаументу, його функцій, завдань і т.д. Також нема й суттєвої інформації щодо створення ендаументу місцевих громад.

Формулювання цілей статті. Метою статті є вивчення зарубіжного досвіду формування та функціонування ендаументу, а також пошук способів впровадити його у систему позабюджетних джерел фінансування соціальних заходів.

Робота передбачає виконання наступних завдань:

- дослідження останніх змін у бюджетному та податковому законодавстві України та їх впливу на формування бюджетів місцевих громад;
- вивчення зарубіжного досвіду формування та функціонування ендаументу;
- аналіз можливостей застосування зарубіжного досвіду в Україні та визначення позитивних наслідків від цього;
- вивчення перешкод, які можуть виникнути у процесі функціонування ендаументу, та пошук способів їх усунення.

Опис основного матеріалу дослідження. Бюджетна децентралізація, що відбулась у грудні 2014 року, стала довгоочікуваною подією і дала чимало позитивних результатів.

Зокрема було прийнято нову методику розрахунку трансфертів з державного до

© Кампо Георгіна Михайлівна, к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів і банківської справи, ДВНЗ «Ужгородський національний університет», тел.: +380509210907, e-mail: georginakampo@gmail.com
Розман Оксана Василівна, магістр, ДВНЗ «Ужгородський національний університет», тел.: +380505526647, e-mail: o.rozman12@gmail.com

місцевого бюджетів, яка передбачає заміну трансфертів на дотації вирівнювання [13].

Кошти «фонду регіонального розвитку» повинні бути розподілені не пізніше, ніж через 3 місяці після прийняття Державного бюджету, а отже місцеві органи влади матимуть вдосталь часу для їх використання [13].

Право на здійснення зовнішніх запозичень отримали всі міста обласного значення (178 міст замість 15 міст, як раніше). В той же час Казначейство позбавили права надавати середньострокові позики місцевим бюджетам [13].

Місцева влада тепер збирає 100% плати за надання адмінпослуг, 100% державного мита, 10% податку на прибуток підприємств [1].

Разом з тим, у місцеві бюджети надходять збори з роздрібного продажу підакцизних товарів за ставкою 5% вартості реалізованого товару. Також їхні доходи поповнилися податком на нерухомість, яким відтепер оподатковується і комерційне (нежитлове) майно, податком на автомобілі з великим об'ємом двигуна, 80% екологічного податку (замість 35%) та 25% плати за надра [7].

І, що важливо, - тепер місцева влада має можливість самостійно вирішувати, на що витратити ці кошти.

Розширено права органів місцевого самоврядування по встановленню ставок та пільг з місцевих податків та зборів. Економія місцевих бюджетів за відсутності загальнодержавних пільг може скласти 1 млрд грн. [12].

Однак існує і ряд новацій, що викликає питання щодо їх доцільності, і недопрацювань.

З одного боку доходи і витрати між бюджетами перерозподілили, а з іншого – функції органів місцевого самоврядування залишились тими ж, а отже рішення, як і раніше, приймаються переважно місцевими адміністраціями (тобто представниками центрального уряду), а не місцевими радами. Таким чином виходить, що прийнятими змінами лише збільшили кількість ресурсів, що знаходяться у розпорядженні місцевих адміністрацій [13].

Згідно нової редакції Бюджетного кодексу громада як найнижчий рівень місцевого самоврядування ліквідується, що у свою чергу призводить до зменшення демократії, адже на районному чи обласному рівні навряд чи більше турбуватимуться про інтереси, наприклад населення села, аніж на рівні сільської ради.

Бюджетний кодекс передбачає, що професійна й середня освіта, а також сфера охорони здоров'я фінансуються з Державного бюджету через надання субвенцій, сума яких залежить від кількості школярів/студентів та пацієнтів. З одного боку такий механізм мав би

забезпечити однаковий розподіл коштів на кожного школяра/студента, пацієнта, але з іншого боку центральна влада не може оцінити необхідність і доцільність фінансування закладів освіти та медицини на районних рівнях, рівнях міст чи сіл, а також розміри цього фінансування у кожному конкретному випадку.

Таким чином очевидно є необхідність наявності у місцевих громад власного джерела фінансового забезпечення, що дало б їм справді відчутну фінансову автономію, а також дозволило фінансувати необхідні напрямки розвитку міста, села чи району, які центральна влада може недофінансувати в силу своєї необізнаності та браку коштів.

У зарубіжних країнах доволі поширеним та ефективним джерелом самофінансування організацій та спільнот є ендаументи.

Ендаумент (англ. Endowment) – цільовий фонд, призначений для використання в некомерційних цілях, як правило, для фінансування закладів освіти, медицини, культури [17].

Схема організації ендаументу дуже проста: фонд формується переважно за рахунок благодійницьких внесків. Отримані кошти він передає управляючій компанії, котра їх інвестує. Дохід від інвестицій ендаумент направляє на користь тих організацій, для підтримання яких був створений.

Формування фонду цільового капіталу дозволяє забезпечити часткову незалежність некомерційних організацій від індивідуальних та разових пожертв, інших добровільних нерегулярних поступлень за рахунок отримання гарантованого доходу [4].

Відмінністю ендаумента від звичайної благодійної організації являється строго цільовий характер діяльності і націленість на отримання доходу за рахунок інвестування коштів [17].

Ендаументи існують достатньо давно і поширені закордоном. Найбільші з них – Нобелівський і Гарвардський фонди [17]. Нобелівський фонд заснований у 1900 році, і на сьогодні номінальна вартість його активів складає 3,1 мільярда шведських крон (\$369 млн) [15]. Гарвардський фонд – один з найстаріших у світі, він був створений ще у 1643 році, а його розмір у 2014 році сягнув \$36.4 мільярдів [6; 19].

У США (де, власне, і виник ендаумент) «Національний фонд мистецтв» фактично виконує функції відсутнього Міністерства культури [9]. Іншими відомим ендаументами тут є цільові фонди Єльського, Принстонського та Стенфордського університетів [18]. Загалом же близько 80 західних університетів володіють ендаументами, які перевищують мільярд доларів. При цьому довгострокова середньорічна

дохідність інвестицій ендаументів складає близько 7-12% річних, розмір виплат на основні цілі діяльності фонду – близько 5% від суми його активів, приблизно половина доходів реінвестується. Частина реінвестованих доходів поглинається інфляцією, що при ефективному управлінні цільовим капіталом забезпечує річний приріст активів в межах 4-5% у реальному вираженні [4].

Ендаумент має ряд вагомих переваг:

- фонд не має можливості самостійно розпоряджатися капіталом, це робить професійна керуюча компанія;
- витрачається лише дохід від інвестованих коштів, а не самі пожертви, отже ресурси фонду не можуть вичерпатись;
- фонд зобов'язаний надавати прозору звітність про рух коштів, з якою може ознайомитись кожен благодійник;
- діяльність фонду є довгостроковою: у світовій практиці більшість фондів створюються навечно (зокрема, деякі ендаументи існують вже більш, ніж пів тисячоліття);
- дохід від управління фондом може використовуватися тільки на цілі, визначені при створенні фонду [9].

Таким чином створення ендаументу гарантує фінансову стабільність некомерційній організації, її незалежність від кон'юнктурних коливань та будь-яких факторів зовнішнього впливу [9].

Однак існує і ряд недоліків та перепон, що заважають розвитку ендаументу в Україні, серед них:

- мізерний рівень ознайомленості населення з цим фінансовим інструментом;
- складнощі, пов'язані з формуванням такого розміру фонду, який гарантував би суттєвий прибуток від інвестування [9];
- відсутність швидкого результату від пожертви, оскільки модель розрахована на довготерміновий ефект і не може задовольнити нагальні потреби [9];
- можливість використання моделі для діяльності фінансових шахраїв, що спричинено високим рівнем корупції у нашій державі та особливостями національного менталітету [9];
- відсутність податкового стимулювання жертводавців [9];
- недосконалість законодавчого забезпечення механізму формування та функціонування ендаументу;
- обмеженість напрямів інвестування коштів фонду в умовах складної політико-економічної ситуації та ін.

На нашу думку впровадження ендаументу у систему джерел фінансування соціальних потреб місцевих громад дасть ряд переваг:

1. Забезпечення на належному рівні закладів освіти і медицини. Зважаючи на незадовільний стан фінансування більшості таких закладів, це було б доцільно, адже місцеві громади набагато краще знають про стан та потреби шкіл і лікарень.

2. Фінансування навчання, стажування та виплати премій працівникам органів соціальної сфери. Висока кваліфікація та рівень знань – необхідні умови для ефективної роботи працівників, а достатня фінансова винагорода – найкраща мотивація для чесної та якісної праці.

3. Благоустрій міст, сіл та селищ. Ремонт доріг, забезпечення належного освітлення, прибирання вулиць, побудова дитячих та спортивних майданчиків, реставрація історичних будівель.... – список необхідних справ, що потребують значного фінансування можна продовжувати довго.

4. Сприяння розвитку туризму. Цей напрямок особливо актуальний для Закарпатської області, що є рекреаційною зоною. До того ж це забезпечить додатковий приплив коштів.

5. Розвиток закладів культури і, таким чином, підвищення культурного рівня населення.

Окрему увагу варто приділити напрямам інвестування коштів ендаументу.

Зокрема, зарубіжні організації, що володіють ендаументами, інвестують кошти у цінні папери (акції, облігації), нерухомість, приватні фонди та інші фінансові інструменти. Вони диверсифікують свої інвестиції шляхом інвестування у різні ринки, різні країни та різні фінансові інструменти з метою зменшення ризику [6].

В українському ж законодавстві знаходимо досить мало інформації щодо ендаументу і багато білих плям.

В Податковому кодексі країни зазначається, що ендаумент – це сума коштів або цінних паперів, які вносяться благодійником у банк або небанківську фінансову установу, завдяки чому набувач благодійної допомоги отримує право на використання процентів або дивідендів, нарахованих на суму такого ендаументу [10].

Можна бачити, що визначення ендаументу доволі віддалено від суті, адже передбачається, що благодійник сам керує коштами, тоді як згідно зарубіжної моделі він лише передає кошти до фонду, котрий надає право управління ними спеціальній управляючій компанії.

Про управління ендаументом (хоч знову ж таки доволі розмито і узагальнено) зазначається в Законі України «Про благодійну діяльність та благодійні організації». Згідно цього закону проценти та дивіденди від управління благодійними ендаументами призначені для:

- надання благодійної допомоги бенефіціарам, визначеним благодійниками або уповноваженими ними особами;

- виконання благодійних програм;
- спільної благодійної діяльності [3].

Але з цього визначення не зрозуміло, чим відрізняється український ендаумент від звичайної благодійності та який передбачений механізм захисту від корупційних схем і відмивання коштів.

Також доволі обмеженими є напрями інвестування коштів. Згідно Податкового кодексу України їх є три:

- вкладення в банк;
- вкладення в небанківські фінансові установи;
- вкладення у цінні папери.

Банківські депозити в українців останнім часом перестали викликати довіру, і в ситуації суттєвого скорочення числа банків у зв'язку з банкрутством цей напрямок вкладення коштів не вбачається малоризиковим. Тому як напрям інвестування коштів його можна використовувати лише в невеликій відсотковій частці, для диверсифікації ризиків.

До небанківських фінансових установ в Україні належать: кредитні спілки, ломбарди, лізингові компанії, довірчі товариства, страхові компанії, установи накопичувального пенсійного забезпечення, інвестиційні фонди і компанії та інші юридичні особи, виключним видом діяльності яких є надання фінансових послуг [8].

Фондовий ринок в Україні навряд чи можна назвати високорозвиненим, а державні цінні папери (що вважаються безризиковими інвестиціями у розвинутих країнах світу) в Україні не викликають довіри. Що ж до надійних іноземних акцій, то їх на вітчизняному ринку майже немає.

Придбати цінні папери на зарубіжних ринках не дуже просто, але можливо – для цього потрібно отримати ліцензію Національного банку України на інвестування за кордон [11].

Таким чином, на нашу думку, ендаумент в Україні може мати два напрями вкладення коштів: інвестування в нерухомість та в цінні папери зарубіжних емітентів, а також у невеликій частині – банківські депозити.

Окрім цього можна визначити перелік питань, які потребують висвітлення в українському законодавстві:

- 1) мінімальний розмір капіталу ендаументу;
- 2) термін, протягом якого керівництво ендаументу має право формувати капітал;

- 3) мінімальний період, на який створюється ендаумент (у більшості законодавств зарубіжних країн – довічно, в Росії – 10 років);

- 4) термін, на який може укладатися договір між фондом та управляючою компанією;

- 5) частота надання управляючими компаніями звітів щодо своєї діяльності з управління активами фонду та багато інших.

Що ж до джерел наповнення ендаументу (чи простіше – хто захоче жертвувати кошти місту/селу/селищу), то на нашу думку це можуть бути:

- вихідці з міста/села/селища (серед тих, хто народився у певному населеному пункті може бути чимало відомих громадських та політичних діячів, успішних підприємців);
- жителі міста (вони зацікавлені в тому, щоб жити в хороших умовах та отримувати якісні соціальні послуги);
- випускники навчальних закладів, для фінансування потреб яких створено ендаумент;
- підприємства та організації, які ведуть свою діяльність на відповідній території (чим вищий рівень життя населення, тим більш платоспроможні потенційні покупці продукції);
- громадські організації;
- політичні діячі.

Наповнювати ендаумент можна й за рахунок коштів фонду розвитку.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Ендаумент має цілий ряд очевидних переваг і успішно використовується у розвинених країнах протягом століть. Ми вважаємо, що в Україні поширення практики створення ендаументів для фінансування соціальних потреб місцевих громад може стати гарантією фінансового забезпечення останніх і їх незалежності від державних субвенцій. Однак існує ряд перепон, перш за все – недостатнє законодавче забезпечення. Наявна інформація про ендаумент в нормативно-правових актах не розкриває його суті, як і не регламентує чітко механізму й умов створення та функціонування. Все ж при правильному підході й управлінні ендаумент може бути створений і стати навіть певного роду панацеєю для місцевих громад.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку полягають у формуванні чіткої системи знань про ендаумент українськими науковцями (предмет, об'єкт, суб'єкт, функції, принципи і т.д.) та внесенні конкретних пропозицій щодо змін у законодавстві, що дозволить використовувати ендаумент у сфері місцевих фінансів.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бюджетна децентралізація збільшила доходи місцевих бюджетів за і півріччя 2015 року на 37% [Електронний ресурс]. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://reforms.in.ua/ua/news/byudzhetsna-decentralizaciya-zbilshyla-dohody-miscevyh-byudzhativ-na-za-i-pivrichchya-2015-roku>.

2. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс]. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
3. Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5073-17?nreg=5073-17&find=1&text=%E5%ED%E4%E0%E2%EC%E5%ED%F2&x=0&y=0#w11>.
4. Зарубіжні ендаумент-фонди в освіті: цифри [Електронний ресурс] // Український форум благодійників. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: <http://ufb.org.ua/sector-blagodijnosti/filantropija-u-sviti/doslidzhennja-globalnoi-filantropii.htm?id=499>.
5. История Гарвардского Университета [Електронний ресурс]. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: https://www.unipage.net/ru/harvard_university#История_Гарвардского_Университета.
6. Мокін Б. У. Ендаумент-фонд як альтернативне джерело для підвищення фінансової стійкості вищого навчального закладу / Б. У. Мокін, Н. С. Гончарук. // Вісник Хмельницького національного університету. – 2012. – №2. – С. 131–135.
7. На скільки багатшими мають стати місцеві ради: інфографіка децентралізації фінансів [Електронний ресурс] // Четверта влада. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://4vlada.com/rivne/41664>.
8. Небанківська фінансова установа [Електронний ресурс]. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <https://uk.wikipedia.org/wiki>.
9. Первый эндаумент-фонд в Украине [Електронний ресурс] // Киевские ведомости. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.kv.com.ua/actual/pervyj-endaumen-fond-v-ukraine-46207/>.
10. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
11. Резніченко Є. Три способи купити іноземні акції в Україні: від простого до законного [Електронний ресурс] / Євгенія Резніченко // Prostobank.ua. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: http://ua.prostobank.ua/finansoviy_gid/investitsiyi/statti/tri_sposobi_kupiti_inozemni_aktsiyi_v_ukrayini_vid_prostogo_do_zakonного.
12. Слобожан О. Бюджетна децентралізація: здобутки та перспективи [Електронний ресурс] / Олександр Слобожан. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwid0-TM2LDJAhWFBYwKHYbtBF0QFggcMAA&url=http%3A%2F%2Fcg.gov.ua%2Fweb_docs%2F1%2F2015%2F04%2Fdocs%2Fofis_reform_slobozhan.pptx&usq=AFQjCNEZIOZ2BSRJv_7luVoA1qUeqltQgw&bvm=bv.108194040,d.bGg.
13. Сологуб І. Зміни до Бюджетного кодексу: глибинні реформи чи косметичний ремонт? [Електронний ресурс] / Ілона Сологуб // Тиждень.ua. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://tyzhden.ua/Economics/127423>.
14. Тулай О. І. Зарубіжний досвід функціонування місцевих бюджетів та можливість його імплементації у вітчизняну практику [Електронний ресурс] / О. І. Тулай. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/knp/121/knp121_93-97.pdf
15. Федорченко Ю. Про фінансування системи освіти в Україні [Електронний ресурс] / Юрій Федорченко // Освітня політика. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://education-ua.org/ua/articles/368-pro-finansuvannya-sistemi-osviti-v-ukrajini>.
16. Фонд Нобеля [Електронний ресурс]. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <https://ru.wikipedia.org/wiki/>.
17. Что такое эндаумент? [Електронний ресурс] // Некоммерческая специализированная организация Фонд целевого капитала ЮФУ – Режим доступу до ресурсу: <http://www.endowment.sfedu.ru/organization/endowment.html>.
18. Що таке “ендаумент” [Електронний ресурс] // Фонд розвитку Інституту міжнародних відносин. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://iirfund.org/about/endowment/>.
19. Harvard Endowment Rises to \$36.4 Billion [Електронний ресурс] // Harvard Magazine. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://harvardmagazine.com/2014/09/harvard-endowment-rises-to-36-4-billion>.

REFERENCES

1. Biudzhetna detsentralizatsiia zbil'shyla dokhody mistsevykh biudzhativ za i pivrichchia 2015 roku na 37% [Fiscal decentralization has increased local budget revenues by 37% in the first half of 2015]. reforms.in.ua. Retrieved from <http://reforms.in.ua/ua/news/byudzhetna-decentralizaciya-zbilshyla-dohody-miscevyh-byudzhativ-na-za-i-pivrichchya-2015-roku> [in Ukrainian].
2. Biudzhetnyj kodeks Ukrainy [Budget Code of Ukraine]. zakon4.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> [in Ukrainian].
3. Zakon Ukrainy «Pro blahodijnnu diial'nist' ta blahodijnni orhanizatsii» [The Law of Ukraine "On charity and charitable organizations"]. zakon3.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5073-17?nreg=5073-17&find=1&text=%E5%ED%E4%E0%E2%EC%E5%ED%F2&x=0&y=0#w11> [in Ukrainian].
4. Zarubizhni endauement-fondy v osviti: tsyfry [Foreign endowment funds in education: figures]. ufb.org.ua. Retrieved from <http://ufb.org.ua/sector-blagodijnosti/filantropija-u-sviti/doslidzhennja-globalnoi-filantropii.htm?id=499> [in Ukrainian].
5. Istoriya Garvardskogo Universiteta [History of Harvard University]. unipage.net. Retrieved from https://www.unipage.net/ru/harvard_university [in Ukrainian].
6. Mokin, B.U. & Goncharuk, N.S. (2012)/ Endauement-fond iak al'ternatyvne dzherelo dlia pidvyschennia finansovoi stijkosti vyschoho navchal'noho zakladu [The endowment as an alternative source to improve the financial

sustainability of higher education]. Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu - Journal of Khmelnytsky National University, 2, 131–135 [in Ukrainian].

7. Na skil'ky bahatshymy maiut' staty mistsevi rady: infografika detsentralizatsii finansiv [How much richer local councils should be: infographics decentralization Finance]. 4vlada.com. Retrieved from <http://4vlada.com/rivne/41664> [in Ukrainian].

8. Nebankivs'ka finansova ustanova [Nonbank financial institutions]. uk.wikipedia.org. Retrieved from <https://uk.wikipedia.org/wiki> [in Ukrainian].

9. Pervyj jendaument-fond v Ukraine [The first endowment in Ukraine]. kv.com.ua. Retrieved from <http://www.kv.com.ua/actual/pervyj-endaumen-fond-v-ukraine-46207/> [in Ukrainian].

10. Podatkovyj kodeks Ukrainy [The Tax Code of Ukraine]. zakon3.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> [in Ukrainian].

11. Reznichenko Ye. (2012). Try sposoby kupyty inozemni aktsii v Ukraini: vid prostoho do zakonnoho [Three ways to buy foreign stocks in Ukraine - from the simple to the legitimate]. Prostobank.ua. Retrieved from http://ua.prostobank.ua/finansoviy_gid/investitsiyi/statti/tri_sposobi_kupiti_inozemni_aktsiyi_v_ukrayini_vid_prostogo_do_zakonnoho [in Ukrainian].

12. Slobozhan O. (2015). Biudzhethna detsentralizatsiia: zdobutky ta perspektyvy [Fiscal decentralization: Achievements and Prospects]. Retrieved from https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwid0-TM2LDJAhWFBYwKHYbtBf0QFggcMAA&url=http%3A%2F%2Fcg.gov.ua%2Fweb_docs%2F1%2F2015%2F04%2Fdocs%2Fofis_reform_slobozhan.pptx&usg=AFQjCNEZIOZ2BSRJv_7luVoA1qUeqltQgw&bvm=bv.108194040,d.bGg [in Ukrainian].

13. Solohub I. (2015). Zminy do Biudzhethnoho kodeksu: hlybny reformy chy kosmetychnyj remont? [Amendments to the Budget Code: deep reform or redecorating?]. tyzhden.ua. Retrieved from <http://tyzhden.ua/Economics/127423> [in Ukrainian].

14. Tulaj, O.I. Zarubizhnyj dosvid funktsionuvannia mistsevykh biudzhativ ta mozhlyvist' joho implementatsii u vitchyznianu praktyku [Foreign experience of local budgets and the possibility of its implementation in national practice]. nbuv.gov.ua. Retrieved from http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/knp/121/knp121_93-97.pdf [in Ukrainian].

15. Fedorchenko Yu. (2015). Pro finansuvannia systemy osvity v Ukraini [On the financing of education in Ukraine]. Osvitnia polityka - Education policy. Retrieved from <http://education-ua.org/ua/articles/368-pro-finansuvannya-sistemi-osviti-v-ukrajini> [in Ukrainian].

16. Fond Nobelia [Nobel Foundation]. ru.wikipedia.org. Retrieved from <https://ru.wikipedia.org/wiki/> [in Ukrainian].

17. Chto takoe jendaument? [What is an endowment?]. Nekommercheskaja specializirovannaja organizacija Fond selevogo kapitala JuFU - A non-profit organization specialized Endowment SFU. Retrieved from <http://www.endowment.sfedu.ru/organization/endowment.html> [in Ukrainian].

18. Scho take "endaumen" [What is the "endowment"?. Fond rozvytku Instytutu mizhnarodnykh vidnosyn - Foundation of the Institute of International Relations. Retrieved from <http://iirfund.org/about/endowment/> [in Ukrainian].

19. Harvard Endowment Rises to \$36.4 Billion. Harvard Magazine. Retrieved from <http://harvardmagazine.com/2014/09/harvard-endowment-rises-to-36-4-billion> [in English].

Одержано 10.03.2016 р.